

ส่วนวิจัยอุตสาหกรรม ฝ่ายวิจัยธุรกิจ
กุมภาพันธ์ 2563

ส่องเทรนด์โลก

ปรับโมเดลธุรกิจสู่ Circular Economy ... จุดเริ่มต้นธุรกิจยั่งยืน

ประชากรโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด และการเติบโตทางเศรษฐกิจของหลายประเทศ ส่งผลให้เกิดความต้องการใช้ทรัพยากรมากขึ้น สวนทางกับทรัพยากรของโลกที่มีจำกัด European Commission คาดว่าหากการใช้ทรัพยากรโลกยังอยู่ในระดับปัจจุบัน ภายในปี 2573 จะต้องมีการใช้ทรัพยากรถึง 2 ไร่ จึงจะมีทรัพยากรเพียงพอในการสนองความต้องการใช้ของคนทั้งโลก ทำให้การหาทางลดการใช้หรือการนำทรัพยากรที่ใช้แล้วหมุนเวียนมาใช้ใหม่ตามแนวคิด **Circular Economy** ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน พร้อมคาดการณ์ว่า Circular Economy จะส่งผลต่อการกำหนดทิศทางของอุตสาหกรรมและธุรกิจของโลกนับจากนี้ และมีส่วนช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว ตามแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ

ทำความรู้จัก Circular Economy

Circular Economy หรือเศรษฐกิจหมุนเวียน คือระบบเศรษฐกิจที่เน้นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้แนวคิด “ผลิต-ใช้-นำกลับมาใช้ใหม่” (Make-Use-Return) ต่างจากเศรษฐกิจแบบเส้นตรง (Linear Economy) ที่เน้นทำกำไรให้มากที่สุด ด้วยแนวคิด “ผลิต-ใช้-ทิ้ง” (Make-Use-Dispose) โดยละเลยถึงผลที่จะตามมา ซึ่งปัจจุบันพบว่าหลายประเทศหันมาใส่ใจและกำหนดมาตรการต่างๆ ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน อาทิ EU ประกาศใช้ 2018 Circular Economy Action Package โดยตั้งเป้าลดขยะพลาสติก ลดการฝังกลบขยะและเพิ่มการรีไซเคิล **ญี่ปุ่น** ปลูกฝังจิตสำนึกในการคัดแยกขยะ และคิดค่ากำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์รวมไว้กับค่าสินค้า รวมถึงหลายประเทศในอาเซียน เช่น **สิงคโปร์** ตั้งเป้าเป็นประเทศที่ไม่มีขยะ (Zero Waste Nation) โดยเบื้องต้นจะลดปริมาณขยะที่เข้าสู่บ่อกำจัดขยะ

จากวันละ 0.36 กิโลกรัมต่อคนในปี 2561 เหลือวันละ 0.25 กิโลกรัมต่อคน ภายในปี 2573 และเวียดนามตั้งเป้าหมายว่าจะยกเลิกการใช้พลาสติกที่ใช้ครั้งเดียวทิ้งภายในปี 2568 ตัวอย่างเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการตื่นตัวของทุกประเทศและจะมีส่วนผลักดันให้ผู้ประกอบการในทุกธุรกิจต้องปรับตัวตามไปด้วย นอกเหนือจากแรงผลักดันจากฝั่งผู้บริโภคที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

การปรับโมเดลธุรกิจไปสู่ความยั่งยืน

ปัจจุบันพบว่าธุรกิจขนาดใหญ่ทั่วโลกหลายธุรกิจเริ่มปรับตัวตามแนวคิด Circular Economy ผ่านโมเดลธุรกิจต่างๆ อาทิ

❖ **Circular Supply Chain** เป็นโมเดลธุรกิจที่เน้นการใช้ทรัพยากรลดกระบวนการผลิตให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยให้ความสำคัญกับการเลือกใช้วัตถุดิบ ด้วยการนำวัสดุรีไซเคิล วัสดุชีวภาพ หรือวัสดุที่นำไปรีไซเคิลได้ทั้งหมดมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้า รวมถึงการใช้พลังงานหมุนเวียนในกระบวนการผลิต เพื่อลดการใช้ทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป และลดการเกิดของเสียจากการผลิต ตัวอย่างเช่น **MOGU** บริษัทจากอิตาลีที่หันมาพัฒนาวัสดุชีวภาพสำหรับตกแต่งภายในอาคารที่พัฒนาแผ่นปูพื้นและแผ่นบุผนังจากเส้นใยพืชและกลุ่มใยรา ด้วยการเพาะเลี้ยงใยราบนต้นพืช เมื่อใยรากินเซลล์ลูโลสในต้นพืชแล้ว จะเติบโตขึ้นและแผ่โครงสร้างทางอินทรีย์อยู่ช่องว่างของต้นพืช จึงทำให้เกิดวัสดุชีวภาพชนิดใหม่ขึ้น จากนั้นจึงนำไปทำให้แห้งและผ่านกระบวนการอัดด้วยความร้อนสูง จนได้ผลิตภัณฑ์ที่มีน้ำหนักเบา เมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์ของแบรนด์อื่นในตลาด อีกทั้งมีคุณสมบัติยืดหยุ่นและดูดซับเสียงได้ดี สามารถสั่งผลิตได้ตามขนาด ลักษณะผิวสัมผัส ความหนา และสีที่ต้องการ จึงตอบโจทย์ความต้องการใช้ในภาคอุตสาหกรรม

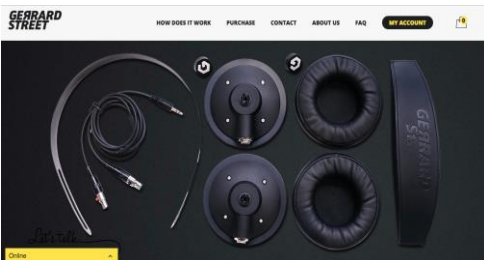
❖ **Product as a Service** เป็นโมเดลธุรกิจที่เจ้าของสินค้านำสินค้ามาให้บริการกับผู้ใช้สินค้าในรูปแบบของการเช่าหรือการจ่ายเมื่อต้องการใช้งาน (pay-for-use) โดยไม่ต้องซื้อขาด จึงช่วยลดภาระให้แก่ผู้ใช้สินค้า เนื่องจากไม่ต้องชำระเงินค่าสินค้าเต็มมูลค่า อีกทั้งยังช่วยลดภาระในการดูแลหรือบำรุงรักษาสินค้า เพราะผู้ให้บริการจะทำหน้าที่ตั้งกล่าวแทน ตัวอย่างเช่น **Michelin** ผู้ผลิตและจำหน่ายยางรถยนต์รายใหญ่ของโลกที่เปิดให้ลูกค้าเช่าใช้ยางรถยนต์ ภายใต้แนวคิด "Tires as a service" โดยคิดค่าเช่ายางรถยนต์ตามระยะทางที่ลูกค้าใช้งาน และบริษัทฯ เป็นฝ่ายดูแลคุณภาพยางรถยนต์ตลอดอายุการใช้งาน อีกทั้งเมื่อยางรถยนต์ใช้งานไม่ได้แล้ว บริษัทฯ จะรวบรวมและนำเข้าสู่กระบวนการผลิตยางรถยนต์ใหม่ต่อไป นอกจากนี้โมเดล Product as a Service จะมีส่วนช่วยลดปัญหาการรวบรวมสินค้าที่หมดอายุใช้งานไปจัดการต่อ เพราะเจ้าของสินค้าเป็นฝ่ายรวบรวมไปจัดการเองแล้ว โมเดลการเช่าใช้งานยังเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อัพเกรดสินค้าเป็นรุ่นใหม่ได้ โดยไม่ต้องซื้อสินค้าใหม่ทุกครั้ง ดังเช่นกรณีของ **Gerrard Street** บริษัทสตาร์ทอัพจากประเทศเนเธอร์แลนด์ ผู้ให้บริการเช่าใช้หูฟังเป็นรายเดือน

แผ่นปูพื้นและแผ่นบุผนัง MOGU

ที่มา : <https://mogu.bio/acoustic/>

หูฟัง Gerrard Street

ที่มา : <https://medium.com>

ที่ออกแบบหุ้แบบ Modular ซึ่งสามารถถอดประกอบเองได้ง่าย โดยไม่ต้องใช้กาว ทำให้การปรับเปลี่ยนชิ้นส่วนทำได้สะดวก โดยเมื่อมีชิ้นส่วนใดเสียหาย หรือเมื่อมีหุ้รุ่นใหม่ออกมา ผู้ใช้สามารถส่งชิ้นส่วนที่เสียหรือหุ้รุ่นเก่ามาเปลี่ยนที่บริษัทได้ฟรี จึงช่วยลดปัญหาขยะที่เกิดจากการทิ้งหุ้รุ่นเก่าที่ยังใช้งานได้เพื่อไปซื้อรุ่นใหม่ และลดปัญหาขยะจากการทิ้งหุ้ทั้งชิ้น ทั้งๆ ที่มีเพียงส่วนใดส่วนหนึ่งเสียหายเท่านั้น

❖ **Resource Recovery** เป็นโมเดลที่เน้นการใช้ทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด หรือเกิดประโยชน์มากที่สุดเช่นเดียวกับ Circular Supply Chain แต่ต่างกันที่ Circular Supply Chain จะให้ความสำคัญกับการเลือกใช้วัตถุดิบ และพลังงานที่นำมาใช้ในการผลิต (Inputs) ในขณะที่ Resource Recovery จะเน้นจัดการของเสีย (Waste) หรือผลพลอยได้ (By Product) ที่เหลือจากกระบวนการผลิต โดยจะพยายามดึงส่วนที่ยังใช้งานได้หรือพลังงานที่แฝงอยู่ในของเสียหรือผลพลอยได้ออกมาใช้ให้คุ้มค่าที่สุด โมเดลนี้จึงเหมาะกับธุรกิจที่มีผลพลอยได้หรือของเสียจากกระบวนการผลิตเป็นจำนวนมาก อาทิ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ตัวอย่างเช่น **Kroger** (ธุรกิจค้าปลีกในสหรัฐฯ) รวบรวมขยะอาหารจากสาขาของบริษัท ราววันละ 150 ตัน มาเข้าสู่กระบวนการหมักเพื่อผลิตก๊าซชีวภาพและนำไปผลิตกระแสไฟฟ้าใช้ในสำนักงานและศูนย์กระจายสินค้าของบริษัท โดยสามารถผลิตไฟฟ้าได้ถึงร้อยละ 20 ของปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ทั้งหมด นอกจากนี้ ก๊าซชีวภาพที่ผลิตได้ยังช่วยลดการใช้ก๊าซธรรมชาติลงถึงร้อยละ 95

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้นำแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแบบ “**BCG Model**” ซึ่งเป็นการบูรณาการแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจใน 3 มิติ ได้แก่ Bio Economy (เศรษฐกิจชีวภาพ) Circular Economy (เศรษฐกิจหมุนเวียน) และ Green Economy (เศรษฐกิจสีเขียว) มาใช้วางแนวทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สามารถนำทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ และปล่อยของเสียออกสู่สภาพแวดล้อมให้น้อยที่สุด ขณะที่ภาคเอกชนก็ตื่นตัวกับกระแสดังกล่าวเช่นเดียวกัน โดยปัจจุบันพบว่าผู้ประกอบการรายใหญ่อย่าง **SCG** ได้นำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ในการดำเนินธุรกิจแล้ว เช่น การผลิตกระดาษลูกฟูกที่ใช้วัตถุดิบลดลงร้อยละ 25 แต่ยังคงความแข็งแรงได้เท่าเดิม และ **PTTGC** ที่รวบรวมขยะขวดพลาสติก PET ที่ถูกทิ้งในทะเลมาผลิตเป็นเส้นใยแล้วนำไปผลิตเสื้อ ภายใต้โครงการ Upcycling The Oceans เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของไทย

Disclaimer : ข้อมูลต่างๆ ที่ปรากฏ เป็นข้อมูลที่ได้อาจแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย และการเผยแพร่ข้อมูลเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ในการให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจเท่านั้น โดยธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทยจะไม่รับผิดชอบในความเสียหายใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการที่มีบุคคลนำข้อมูลนี้ไปใช้ไม่ว่าโดยทางใด